

ARMANC
Ji mehê
carekê
dertê
Hejmar: 115
Nisan
1991
Buha: 15 Skr.
3 DM

Armanc

ARMANC
Monthly
Kurdish
Magazine
No: 115
April
1991
Price: 15 Skr.
3 DM

SERXWEBÛN DEMOKRASÎ SOSYALÎZM

Di sazûmana nû ya dinya President Bush û
Tavarîş Gorbaçov de, Kurd tenê man. Li gor alîkariya ku tê:

Kurd ne bi zikê birçî lê têr dimrin

Roja 13'ê Nisanê di rûpela pêşî ya rojname 'Dagens Nyheter' de - Li Swêdê rojname rojê a herî mezin e- fotografekî mezin ê keçeke Kurd hat weşandin. Pitikeke 2-3 salî, keçeke porzêrîn, şêrinek li ber dilê Kurdan... Memîka wê di hestê de, di nav çamûrê de tik û tenê... Ne dê, na bav, ne qewm, ne eşîr, kes li nik tunebû... Digiriya. Hêsinê wê ji hinarîkên wê yên sorgulî gundor bûbûn. Kes tunebû aş bike, memîka wê di dev ke. Çiya, newal, dar û berên li dora wê wek wê dinya bêbext, zalim û kêmfirsend kerr û lal bûn, nedîçûn gaziya wê; lê temaşê dikirin.

Di destpêka Adarê de ev pitika Kurd ne di nav wê gerrekê de bû. Ew, yan li Xaxo, yan jî li Dihoka rizgarkirî, li ber deriyê mala xwe jî xwe re holçik lê dikir, yan jî bi axê dilîst. Lê di 13'ê Nisanê de, li ser axa welatê xwe, di nav lepên eskerê Tirk de êsîr bû. Di destpêka Adarê de wê nizanîbû ku serxwebûn û azadiya wê dê hewqasî kin

bajo. Mumkun e negîhand ku holçika ku bi hevala xwe re lê dikir jî biqedîne... Belkî ne wê û hevala xwe tenê, dê û bavê wê jî texmîn nedikirin ku serxwebûn û azadî wê hewqasî zû jî mazûbantiya wan têr bibe û rû jî wan biguherîne.

Li alternatîfa xwe digere

Roja duyem a Konferansa Stockholmê bû. Ji Kurdistanê xeberên kêfxweşiyê dihatin; ajansên din-yayê serê se'etê qala serkeftinên mezin ên pêşmergan dikirin. Telewîzyonê xebra pêşî ji Kurdistanê Îraqê da, got; Kerkûk jî ket destê Kurdan. Êdî her kesî qebûl dikir ku ji % 90'ê Kurdistanê hatiye rizgarkirin.

Hevalên ji Kurdistanê Îraqê dest bi vexwendinê kirin û gotin ne ew tenê, her Kurdek wê bibe xwediyê pasaportek Kurdistanî jî.

Gurpîna dilê Kurdan jî mitroyekê dût dihat bihistin, bask tunebûn wê gavê, wê seetê pê xwe bigihî-

nin Silêmaniyê, Dihokê...Lê hîn Seddam neketibû.

Di konferansê de min bi Mahmûd Osman re hevpeyvînek çêkir. Min jê pir-sî:

-Ma tu dibêji wê Seddam here ya na? Baweriya te çi ye?

Bîstekê fikirî, dûre bi teredut got:

- Bi raya min wê here, lê mesele wext e. Nuha ecela miletê Kurd û miletê Ereb heye. Çimkî yek roj jî mayîna Seddam, wê muşkila me zêdetir bike. Bes mumkun e ku ecela Amerîka û ya mutefîkan tunebe. Çimkî ew alternatîfeke li gor dilê xwe dixwazin û em jî alternatîfeke milî dixwazin. Amerîka û mutefîk jî dixwazin alternatîfa Seddam menfeeta wan biparêze. Îcar mumkun e bêyî ku Seddam bixînin vê alternatîfê jî xwe re bibînin. Lê alternatîfa me li nik wan ne qebûl e.

Jiyanê di demek kin de gotinên M. Osman teyid kir, ku alternatîfa muxalefeta Seddam li ba Bush "ne

qebûl" e.

Cepha Kurdistanê Îraqê jî destpêka şer heta roja teslîmbûna Seddam, li hemberî mutefîkan tim siyasetek bi mesafe ajot. Di beyanên xwe de, di gavên xwe yên siyasî de tim bi temkîn hereket kir. Bi vê

siyasetê armanc ew bû ku roja ordiya Îraqê bişkê û li welêt valayî çêbibe, ew karibin wê valayiyê dagirin û Kurdistanê jî hêzên dijmin rizgar bikin.

Dûmahîk r. 11

Dibêjin serokên Kurdan û Seddam li ser otonomiyê li hev kirin

Dema rojname me diket, çapê xeberek hat ku heye-teke Kurdan -C. Talabani, S. Ebdulrehman, R. Mamed, N. Barzani- ji bo guftûgoyên otonomiyê çûne Bexdayê û tê ku gotin hukûmetê û Kurdan li ser prensîbên esasî yên otonomiyê li hev kirine. Lê guftûgo wê he dewam bikin. Bingehe lihevhatinê, peymana 11'ê Adara 1970'yan e. Her wiha hukûmetê qebûl kiriye ku demokrasiyek parlamenterî ya pir-partîti ava bibe, azadî jî bo çapemeniyê bê garantîkirin û hîlbijartinên serbest çêbibin. Lê he xebere-rên rastîn nehatine. Di hejmarê de de emê xeber û lêkolînên li ser vê bûyerê bi firehî bidin.

Ji bo protestokirina qetlîama Seddam Huseyîn û nerazîbûna li ser bêdengiya cihanê

Kurdên li derveyî welêt rabûn ser piyan

SWÊD: (Armanç) Bi serpereştiya Cebha Kurdistanê Îraqê, Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê, Komîta Swêdî ji bo Mafên Kurdan, Hevkariya Partiyên Polîtîk ên Kurd - piraniya partî û rêxistinên polîtîk ên Kurd tê de ne-û bi însiyatîfên piraniya Kurdên penaber, li Swêdê bi armanca alîkariya Kurdên muhacir û piştgiyariya pêşmergan li Kurdistanê başûr, çalakiyên cûr bi cûr hatin amadekirin.

Stokholm: Di roja 30.03.-1991'an de bi însiyatîfa Cebha Kurdistanê Îraqê û piştgiyariya Federasyona Kurdan û Komela Demokratîk a Jinên Kurdistanê, li ber avahiya balyozxana Amerîkayê, bi armanca birîna bêdengiya li ser rewşa Kurdistanê Îraqê û alîkariyê, 40 Kurdan dest bi grewa birçîbûnê kir. Di rojên duyem û siyem de bi beşdarbûna xort û jinên Kurd, hejmara wan gihîşt 70 kesan. Heta roja dawî, 7'ê Nîsanê bi hezaran Kurdên li Stokholm û li bajarên din Swêdê dimînin, hatin seredana wan, bi awayên cihê piştgiri û sempatiya xwe dan xuya kirin. Di dema grewê de pere ji bo Kurdên başûr hat civandin.

Di roja 03.04.1991'an de 1500 Kurd û Swêdî ji bo le'netkirina rejîma Îraqê, ber bi konsolosxana Îraqê ve meşyan. Berî destpêkirina meşê û li ber deriyê konsolosxana Îraqê siyaseta Îraqê hat rûreş kirin.

Roja 6'ê Nîsanê, danê sibê zêdetir ji 40 Kurdên li Stokholmê çûn ber avahiya konsolosxana Îraqê û Seddam Huseyîn û Îraq protesto kirin.

Weke ku li gelek welatên din kirine, li Stokholmê jî terorîstên li hundir, dîplomaten Îraqî bi keleşînkofan gulle berdan Kurdan. Di navbera rojên 05-10.04.1991'an de Kurdên li Swêdê bi serpereştiya Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêd, û Cebha Kurdistanê Îraqê ji bo alîkariya hemwelatîyên xwe yê Kurdistanê başûr û bi daxwaza alîkariyê çûn ber avahiya balyozxanên ÎNGİLÎSTAN, FRENSE, AMERÎKA û avahiya KOMA MILETAN. Her weha hejmareke mezin a Kurdan her di van rojan de çûn ber deriyên balyozxanên Sowyet û Kuba. Polîtîka Sowyet û Kubayê bi tundî hat gunehkar kirin, ji ber ku her du welatan jî di dengdana li Koma Milatan de, di salihê Îraqê de destên xwe bilind kiribûn û her du welat jî ji bo mana Seddam Huseyîn û diktatoriya wî xebitibûn.

Di roja 06.04.1991'an de zêdetir ji 3000 Kurdên li Swêdê ji bo bilindkirina dengê protestoya xwe li hember siyaseta Îraqê û nîşandana xemgîniya xwe bo rewşa Kurdên Kurdistanê başûr, bi serpereştiya Komîta Swêdî ji bo Mafên Kurdan, beşdarî meşeke xemgîniyê bûn. **Hunermendên bi nav û deng ên Swêdî Lill Lindfors, Gosta Ekman, Sven Wollter,** endamên Komîtê, nûnerên dêrên Swêdî û hejmareke mezin xelkê Swêdê mil bi milê Kurdan meşyan.

Li bajarên **Uppsala, Falköping, Eskilstuna, Sundsvall, Goteborg,** bi însiyatîfa komelên Kurd ên li van bajaran û alîkariya

Kurdên li derveyî welêt rabûn ser piyan; ji bo protestokirina polîtîka Seddam Huseyîn, nerazîbûna li ser bêdengiya cihanê û alîkariya xuşk û birayên li ser sînoran derbeder, Kurdên li derveyî welêt, çî bigre li her welatê ku lê dijîn, rabûn ser xwe. Li gelek welatan bi rojan li ber konsolosxanan grewên birçîbûnê, meşên protestoyê, kampanyayên pere, cil, derman civandinê, bi gelên Swêdî, Elman, Frensîz, Îngilîz, Amerîkan, Awustralyayî, Belçîkayî, Hollandî û.h.d. re civîn û kampanyayên piştgiyariya gelê Kurd hatin amadekirin. Çalakiyên heftiyane, mehane li welatên Ewropî tev Kurdên penaber, karker, xwendekar li dor xwe civandin. Giş bajarên mezin ên Ewropayê bûn şahidên aktivîteyên cûr bi cûr

Bîstek ji mitînga Stockholmê. Di mitîngê de li ser navê hukumeta Swêdê wezîrê karû barê derva Sten Andersson peyivî (Foto. K. Reza)

rêxistinên demokratîk û insanî ên Swêdî meş û civînên protesto, yan piştgiyariyê hatin amade kirin. Di roja 14.04.1991'an de Komîta Swêdî ji bo Mafên Kurdan, Komela Jinan a Navnetewî, Komela Aştî û Aramiyê a Swêdî, Federasyona Kurdan li Swêdê û Komela Jinên Kurd bi beşdariya 2000 Kurd û Swêdiyan li Stokholmê, li meydana merkezi a bajêr civînek amade kirin. Ji bilî "Partiya Moderat" (Partiya Konservatîv) nûnerên tev partiyên Swêdî ên di parlamentoyê de beşdarî civînê bûn; **bi navê hukumeta Swêdê, wezîrê karên derve Sten Andersson, bi navê "Folk Partiet" (Partiya Gel) serokê partiyê Bengt Westerberg, bi navê "Vänster Partiet" (Partiya Çep) serokê Partiyê Lars Werner, bi navê "Center" (Partiya Merkezî) Per Granstedt, bi navê "Miljö Partiet" (Partiya Keskan) Ragnhild Pohanka, bi navê rêxistina Parastina Zarkan Thomas Hammarberg, bi navê Komela Aştî û Aramiyê a Swêdî Lars Angstrom** peyivîn. Di axaftinên tev beşdaran de polîtîka Îraqê ya li hember Kurdan hat gunehkar kirin. Tevan da xuya kirin ku problema Kurdî li Îraqê ne problemeke hundirî ye, vajiya we problemeke navnetewî ye û divê cihan bêdeng nemîne. Per Granstedt di peyva xwe de pir vekirî xuya kir ku çareya

esasî ji bo mesela Kurd danana Kurdistanê serbixwe ye. Ji 13'ê Nîsanê û pê de Komîta Swêdî, Federasyona Kurdan, Komela Aştî û Aramiyê a Swêdî û Komela Jinan a Navnetewî biryardan ku ji bo muddeteke mediyarkirî her şembî li meydana 'Kunstedgården' bi armanca piştgiyariya Kurdên başûr, bicivin.

POLONYA (Ji Warşowê Dijwar Kurd):

Di roja 05.04.-1991'an de xwendekarên Kurd ên li Polonyayê, li dijî Îraqê meşeke protestoyê amade kirin. Ji parlamento û Wezareta Derve a Polonya har xwestin ku Îraqê gunehkar bikin. Roja din parlamentoya Polonî û Wezareta Karên Der bi beyanên cihê siyaseta Îraqê ya li hember Kurdan mehkûm kir. Di beyana mehkûmkirinê de weha hatiye gotin: "Em, ji ber qetlîama Kurdan, rejîma dîktator a Seddam Huseyîn gunehkar dikin. Li hember kuştina gelê Kurdistanê Îraqê Polonya çî cara bê deng namîne. Ji bo alîkariyê em bangî tev rêxistinên insanî yê Polonî û navnetewî dikin."

ELMANYA (Ji Hamburgê B. Aştî)

Hamburg: Tagirên Komîteya Kurdistanê - ku ji rêxistinên cihê ên siyasî û ji kesên serbixwe pêk hatiye - di roja 05.04.1991'an de avahiya Xaç Sor ji bo sa'etekê îşxal kir. Ji Xaç Sor daxwaza

alîkariya pere û dermanan hat kirin. Her weha jê hat xwestin ku heyetekê bo Kurdistanê Îraqê bişîne. Selehiyatarên Xaç Sor bo tagirên komîtê diyar kirin ku 500.000 Mark wek alîkarî hatiye şandin û wê li seranserî Elmanayê kampanyayên pere û derman civandinê dest pê bikin.

Her vê rojê Kurd çûn ber avahiya balyozxana Amerîkayê. Ji Amerîkiyan daxwaza bilindkirina dengê nerazîbûnê hat kirin. Beşdaran ji vir berên xwe dan balyozxana Tirkiyê a li Hamburgê û siyaseta Tirkiyê li hember penaberên Kurd û girtina sînoran protesto kirin.

Di roja 06.04.1991'an de Platforma ji partî, rêxistin û ji dêrên Elmanê pêk hatî, Platforma hêzên çep ên Tirk û Komîta Kurdistanê, ERNK bi hev re û bi beşdariya 2500 Kurd, Elman û Tirkan, li dijî Îraqê meşek amade kir.

Li bajarên Berlin, Bonn û Osneburuk jî meş û civînên protestoyê hatin çekirin. Her weha bi însiyatîfa MEDICO INTERNATIONAL û HEVKARÊ li bajarên Hamburg, Köln û Frankfurtê bi riya postgiro û awayên din kampanyayên pere, kinc û derman civandinê hatin vekirin.

BÛLGARISTAN: (Ji Sofyayê A. Dijwar)

SOFYA: Di roja 05.04.1991'an de 15 xwendekarên ji her çar perçên Kurdistanê ji bo protestoya bêdengiya cihanê û Amerîkayê, li

hember qirkirina gelê Kurd bo muddetê 5 rojan dest bi grewa birçîbûnê kir. Her di van pênc rojan de bi armanca alîkariya Kurdên penaber û protestoya siyaseta Îraqê, xwendekarên Kurd 40.000 îmze berhev kirin.

ÎNGİLÎSTAN: (Ji Londenê R. Bayram)

Di 03.04.1991'an de bi beşdariya 40 Kurdan, li dijî Îraqê û bêdengiya cihanê dest bi grewa birçîbûnê kir. Dîsan di 08'ê Nîsanê de bo muddetê 8 sa'etan balyozxana Îraqê hat îşxal kirin. Belge û kaxezên tê de hatin girtin. Di roja 08.04.1991'an de li ber avahiya Koma Miletan grewa rûniştinê hat amade kirin.

YEKÎTIYA SOWYETAN (Ji Moskowayê Bawer Dilşad)

Kurdên li Sowyetê dijîn, xwendekarên Kurd ên li Sowyetê, nûnerên rêxistinên siyasî ên Kurd, ji bo birêvebirina karûbarên protestoyê û kampanyayên alîkarî û propagandayê, di nav xwe de komîteyek saz kirin. Komîtê daxuyaniyek ji bo dengê giştî ê cihanî belav kir. Di daxuyaniyê de daxwaz ji tev hukûmet, rêxistinên demokratîk û ji şexsên xwedî wicdan hat kirin ku li hember trajediya Kurdan bêdeng nemînin û destê alîkariyê dirêj bikin. Ji bona ku raya Wezareta Xaricî û ya Komîta

Rojnamevanê Kurd Eşref Okumuş û yê Norweçî Georg Kristianssen, çend roj piştî azadbûna Kurdistanê Iraqê çûn wir. Li herêmên azad li Zaxo û Dihokê geriyên, film û foto kişandin, bi xelkê re û bi berpirsîyarên şoreşê re axaftin, piştî veşerê gelek film û roportajên wan di televîzyon û rojnameyan îskandinavi de derketin. Me ev hevpeyivîn bi Eşref Okumuş re kir, ku em întibayên wî yê rojên azad bîhînin we xwendevanan.

Armanç: Xeyala her Kurdekî ew e ku li Kurdistanê azad bîji. Wek rojnamevanekî Kurd, demekê kurt be jî te ev Kurdistanê azad dît. Tu dikarî hinekî qala wê Kurdistanê azad bikî?

Eşref Okumuş: Hinek tablo tîn ber çavên min ku ez dixwazim li vir wan bînim zimên. Li Zaxoyê, di hoplorê de îlan dikirin ku wê herin pêrgî eskerên Iraqê, ji bo şer. Em bêjin ji wan re 70 pêşmerge lazim bûn, ji xwe benzîna wan jî zêde tunebû. Lê 3000 pêşmergeyî dixwestin herin. Herkesî dixwest berê ew biçê şer; çûyîna şer wek çûyîna govendê bû. Bi lîlandin, bi marş diçûn.

Ji bo min weke ku ez Şoreşa Oktobrê, Şoreşa Vietnamê, Şoreşa Çînê, Şoreşa Nîkaraguayê gişan di nav seetekê de bibînim. Min di umrê xwe de tu carî bawer nedikir ku xelkê Kurdistanê Iraqê hewqasî bi bawerî ye, hewqasî fedekar e û hewqas Kurd e.

Di nav pêşmergeyan de kesên rewşenbîr, wek doktor, abûqat, mamoste, muhendîs, nivîskar pîrr bûn. Serokê Yekîtiya Nivîskaran pêşmergeyekî bê rutbe bû. Li Dihokê kesên bi Îngilîzî dizanibûn pîrr bûn.

Divê ez vêya jî bibêjim, Kurdên Sûriyê alfkariyek mezin gihandin birayên xwe yê Kurd. Ew wek hêzên li paş cephê dixebitîn. Ji Kurdistanê Tirkîyê bi pîrranî tiştên tîbbî dihatin.

Kurdistan 3 hefte bû ku rizgar bûbû, lê ji tu welatekî dîplomatek tunebû.

Armanç: Kurdan çawa karibû di nav hefteyekê de hemû bajarên Kurdistanê rizgar bikin. Ev yek bi organîzekerîna cephê bûbû ya na?

E. Okumuş: Rastiya meselê ez nizanîm, ez nikarim bibêjim ku cephê berê biryar dabû ku xelk bajarên bigre. Lê bi qasî ku min fahm kir xelkê bi xwe însiyatîf girtibû, xelkê bi xwe bajar girtibûn. Cephê bixwesta jî nexwesta jî wê xelkê bajar bigirtana. Ji ber ku valayîyek pîrr mezin hebû. Ji ber ku Muhafîzên Cumhuriyetê li jêrî Iraqê bûn û bi serîhildana Şîîyan meşxûl bûn. Eskerên din jî ji sedî 99'ê wan nedixwestin şer bikin. Ez bi xwe jî bi wan eskeran re peyivîm. Bi deh hezaran teslîm dibûn. Ji se-dî 90'ê wan bê şer girtibûn. Mesela li Dihokê 3000 esker hebûne, 50 pêşmergeyên PDK'ê ew girtine.

Serê sibê seet di 04'an de ji bîna nava bajêr a herî bilind, ji qata heftan bi arpîciyan, pêşî li merkeza Baasê, hefs û daîra emniyetê dixin.

Armanç: Çima berê li merkeza Baasê dixin?

E. Okumuş: Min jî ev pîrs ji wan kir, gotin "bi vê, tîrsa xelkê

GAVA KU KURDISTAN AZAD BÛ

"Weke ku ez Şoreşa Oktobrê, Şoreşa Vietnamê, Şoreşa Çînê gişan di nav seetekê de bibînim"

Eşref Okumuş li Dihokê di oda arşîva muxaberatê de (rîsmê li jor). Du pêşmerge li ber bîna Baasê ya Dihokê (rîsmê li jêr)

Foto: Georg Kristianssen

dişkê û cesaretê digrin". Çimkî ciyê herî bi tîrs "Baas" e.

Cephe him jî alî leşkerî û him jî alî siyasî ve Kurdistanê îdare dikir. Lê bi dîtina min ji bo girtina bajarên di serî de biryarek cephê tunebûye.

Armanç: Piştî rizgarbûnê organîzekerîna bajarên çawa bû, Cephê kar çawa dimeşand?

E. Okumuş: Vê pîrsê meriv dikare di du xalan de analîz bike. Yek jê îmkânên maddî; mesela tunebûna derman, tunebûna benzîne, elektrîkê û ava paqij... Vê yekê tesîrek mezin li xebata wan dikir, bê guman di warê eskerî de jî. Mesela roja em ji Zaxoyê hatin Iraqê pîrr nêzî Zaxoyê bûbûn û lazim bû ku çî pêşmerge hebin, herin. Lê benzîna wan tîr nedikir. Gava nikaribin hîn li dûr in, herin pêş wan, yanî em bibêjin di şûna 10 km mesafê herin pêşîya wan, gere bipên heta 2 km. nêzîk bibin.

Çi ji destê Cephê dihat dikir. Di organîzekerîna civatê de roj bi roj ferq hebû. Roja em çûn, kaxîzên benzîne jî, kaxîzên kiloyek birinc jî, mesulê Cephê yê herî bilind îmze dikir. Roja din ev bêtir bi ser û ber bûbû. Lê îdarekirina 3-4 milyon insan bê benzîne, bê xwarin wisa ne rehet e. Di serî de kaosek mezin hebû. Mesele, pîrekê niv kîlo birinc kême girtibû, hatibû dixwest îlahî bi serokê Cephê re bipeyive. Cephê jî ji bo ku pîrr demokratîk bû, dihişt ku ew jinik jî têkeve dorê û here ba serokê Cephê. Di dorê de, CNN, BBC, pêşmergeyên ku raporên bereyên şer anîbûn, jî hebûn. Pîrê jî li gel wan di dorê de bû.

Mesela Hekîmê reîsî yê nexweşxanê bi serokê Cephê de diqîriya, digot; "Me ji we re negotiye birîndarên giran meşînin, ya bibin Sûriyê, ya jî bibin Dihokê."

Armanç: Ma xelkê bawer dikir ku wê karibin bajarên li hemberê erîşên Iraqê biparêzin?

E. Okumuş: Gava li van derana tî gotin ku xelkê bi Amerîkayan bawer dikir, ew ne çirok e. Ji zarokan heta îxtiyaran, ji jinan heta pêşmergeyan her kesî bawer dikir ku gava Iraqê bi helîkopter û teyaran werin ser bajarên, wê Amerîkayî li wan xî. Bi rastî Amerîka îxaneteke pîrr mezin kir.

Ya din jî, tîrsa xelkê ji çekên kîmyayî hebû, digotin heger çekên kîmyayî neyên bikaranîn, emê li ber xwe bidin.

Armanç: Wê gavê meriv dikare bibêje sebebê vê felaketa îro tîrsa çekên kîmyayî ye?

E. Okumuş: Erê. Her eskerekî Iraqî maskeyeke wî ya gazê hebû, giş ji wan stendibûn. Feqet Iraqîyan gava ku hîs kirine Kurd tîr, rabûne, nivê maskeyan filtrên wan jê derxistin. Me di destê zarokan de didîtin. Hevalê min Georgî baş jê fahm dikir, digot kêrî tîstekî nayên. Heger her Kurdek maskeyek wî jî hebûya wê

nerewiya. Mesela, hin birîndarên napalmê hebûn, di nav xelkê de belav dikirin, digotin birîndarên gazê ne. Carna birîndarê wisa vedîştartin, lê hîn jî xerabîr dibû, xelkê digot heger ne birîndarên çekên kîmyayî ne ji bo çî vedîşêrin.

Armanç: Cephe çawa dixebitî?

E. Okumuş: Li Zaxoyê nûnerekî PDK'ê û nûnerekî Yekîtiyê li kêleka hev rûdiniştin, her tîşt bi hev re îdare dikirin. Li Dihokê jî wisa bû.

Ji alî çekan ve tu problem tunebû, çek wek xweliyê bûn. Lê spesiyalîstên hin çekan tunebûn. Di radyoyê de gelek caran îlan dikirin, digotin spesiyalîstên van çekan bila werin. Kurd, bi şev û bi roj dixebitîn ku wan tamîr bikin. Lê Iraqîyan jî perçeyên herî muhîm jê derxistin, bi xwe re biribûn.

Bi tanqan ne mumkun bû ku Iraq tu carî bikaribe têkeve nava bajarên. Tu carî ne mumkun bû ku Iraq pêşmergeyan bişkîne.

Armanç: Eskerên ku Cephê di (esîr) digirtin çî bi wan dikir?

E. Okumuş: Cephê bi hezaran eskerên Iraqî girtibûn, bi kamyonan dianîn. Lê ne ew kuştin û ne jî li dereke din bi kar anîn. Dişandin Sûriyê, digotin em teslîmî Xaç Sor bikin. Tenê li Dihokê 69 kesên îstîxbaratê girtibûn ku ew jî ne îstîxbarata normal. Çimkî îstîxbarata "Ame" heye, îstîxbarata "Daxilî" heye. Ev jî îstîxbarata Daxilî bûn. Ev îstîxbarat jî dîrek bi Seddam ve girêdayî ye. Daîreyeka wan a xusûsî ji bo valakirina gundan heye. Em bi serokê ya daxilî re peyivîn. Ji me re navên gundên ku xera kiribûn, dijmartin. Xelkê dixwest ku ev derhal bînin kuştin. Cephê nedihîşt, dixwest ew bînin mahkemekirin. □

Û NUHA!..

Heyeta Rêxistina Parastina Zarokan ji Kurdistanê vegeriya

"Me nîv seetê rapor digirt û nîv seetê jî em digiriyan"

-Adolf Tham: "Gelek birîndar hebûn... Em qet rastî birîndarên bi gulla nehatin. Wisa dihat xwanêkirin ku tev birîndarên bombeyên helikopter, balafir û topên dûravêj bûn".

Roja 19'ê Nîsanê Rêxistina Parastina Zarokan a Swêdî tevî heyetên xwe yên ji Kurdistanê nûvegeriyayî civînek çapemeniyê amade kir. Parastina Zarokan ji bo felaketa ku hatiye serê Kurd li cî muşahade bike 4 kes şandibûn Kurdistanê Îranê, 4 kes jî Kurdistanê Tirkîyê. Ew li Kurdistanê 10 rojan mabûn û felaket bi çavên xwe dîtibûn.

Heyeta ku çûbû Kurdistanê Îranê, ne tenê hudûdê Kurdistanê Îranê û Iraqê her wisa li Îranê herêmên ku penaber lê cî bûne geriyabûn û hinek jî bi piya ber bi kûrayiya Iraqê ve çûbûn. Li gor beyanê Adolf Tham, her roj bi sedan, hezaran zarok dimirin; birçîbûnê, tîbûnê, rahtbûnê, serma hişk a şevê xelk ji taqet xistiye. Li gor îfada wî li ber deriyê hudûdê Pîranşarê bi deh kîlometran dirêjayî rêza tirimbêlan çêbûye. A. Tham, axaftina xwe weha dom dîke: "Li wan kendalan şeva xwe derbas dikirin. Ciyekî germ tunebû ku bi şev lê bisitirin. Bi şev sermake hişk hebû. Jinên ku zarok li milan îmkana hilgirtina tiştêkî din tunebûn. Gelek zarokên piçûk hebûn ku bira an xwişkên wan ên piçûktir li milê wan bûn... Her şev zarok dimirin... Şeva ku çend zarok nemirina, tunebû. Her sibê meriv didît ku hinek gorman dikolin ku zarokên şevê berê mirine veşêrin. Me bi xwe didît; li kêleka riyan goristanên nû çêbûne.

Însan giş ji qewetê ketibûn, ser çavên wan ziwa bûbûn. Kêmasiya her tiştî hebû. Av, xwarin, cil, livîn, her tişt...

"Lê tiştêk hebû, vajiya rewşa li Tirkîyê bû. Muhafiz, kesên resmî yên Îranê ez lê rast nehatim ku bi çavên piçûk li van însanan dînhêrtin. Em çûn nexweşxaneyek Îranê ku li hudûdê Îranê bû. Gelek birîndar lê hebûn. Laşên piraniya wan ji bombên agirî û fosforî şewitibûn. Lê gelek entresant bû, em qet rastî birîndarên bi gulla nehatin. Wisa dihat xwanêkirin ku hemû birîndarên bombayên helikopter, balafir û topên dûravêj bûn... Tu alîkarî -bêyî xelkê herêmê û alîkariya Îranê- negihîştibû wê derê.

Dûre kesên heyeta ku çûbûn Kurdistanê Tirkîyê axaftin. Per Erîk Aström di axaftina xwe de çêli coxrafya herêmê ya ne musaît û îklîma wê ya hişk kir. Rewşa giran a Kurdên derbeder, tunebûna avê, xwarin û kincan kir. Ew di

axaftina xwe de li ser zordariya esker û burokrasiya Tirk sekinî û axaftina xwe bi van gotinan qedand: "Ew merivên ku li hudûdê Tirkîyê ne, ji bo xelas bibin, divê muhaqeq ji wan çiyên bîn xwarê, li deştê bi cî bibin".

Dû Per Erîk Aström, psikolog Birgitta Åberg axivî. Wê qala psîkolojiya xelkê derbeder kir. "Zarokên di navbera 6-14 salî dixebitîn, berf tanîn, dihelandin û dikirin av. Dê malbat kontrol dikirin û wezîfa zarok nihêrtinê bi cî tanîn. Rewşa mîra ji ya hemûya xerabtir bû. Wezîfa wan ew bû dakevin jêr û nan bînin ku wê jî hemû roja wan digirt. Lê pîrî cara bê xwarin dizivirîn. Dema bê xwarin dizivirîn, hemû awirên malbatê li ser wan diciviya. Zarokên piçûk li dor diya xwe bûn. Kesên merivê hev ên nêzik bûn, bi hev re rûdiniştin. Bapîr û dapîr li ber zarokan rûdiniştin û karên wan her girî bû. Her wext digiriyan. Her tim qala karê xwe, tiştên ku li pişt xwe hiştine, dikirin. Qet mihacirî qebûl nedikirin. Her tim qala vegeerê dikirin".

Birgitta Åberg jî axaftina xwe weha qedand "Min li gel keçikek 19 salî, ku xwendevana edebiyata Îngîlîzî bû, hevpeyvînek çêkir. Keçikê ji min pirsî, got: 'qet hûn li van dera rastî heywanekî hatin'. Min got: 'na'. Wê got: 'Ev donzde roj in, em li vir in. Ez bes rastî çivîkekê hatim. Lê binêrin!.. Em mecbûr mane li deverên wisa dijîn ku tu heywan li wan deran nikarin bijîn. Emê çewa li vir bijîn!?"

Ronak Reşît jî jinek Kurd bû ku bi heyetê re çûbû. Wê jî weha got: "Ez dixwazim behsa jineke hemîle bikim ku zaroka di zik de heft mehî bû. Bi şevan di bin çadîrê de di nav zilama de qet nikaribû bîhna xwe bide. Li hêviyê bû ku roj hilê, zilam derkevin der, hê nû dikaribû hinek îstirehet bike. Ev jinik tevî 15 kesên din di çadîrêk piçûk de dima".

Di civîna çapemenî de Dr. Abdulbaqî Ehmed qala rewşa tenduristî, Huseyîn Kurdnîjad jî qala pêşgirtina leşkerên Tirk û burokrasiya Tirk kir. Di vê rûpela Armancê de hûnê pêrgî hevpeyvînen ku me bi her duyan re kiriye, bîn.

Di dawîya civîna çapemeniyê de serokê rêxistina Parastina Zarokan Thomas Hammarberg axaftinek kir. Wî bi kurtî qala çalakîyên rêxistinê kir û da xuyakirin ku ji bo ku alîkariya politîk û însanî ji bo Kurdan bê kirin, bi hukûmetê

re têkilî hatiye danîn. Her wisa rêxistina Parastina Zarokan daxwaz dîke alîkariyek hin bi rêxistin û hîn zûtir bigihê hudûdê Tirkîyê-Iraqê û Tirkîyê-Îranê û Kurdên nav Iraqê bi xwe jî. Divê mesela neqliyatê bê hel kirin. Divê heta karibin di wextekî kurt de bihêlin penaber derbasî Tirkîyê bibin. Divê penaberan mecbûrî paşdevegerandinê nekin. Beriya ku li ser wan biryar tê girtin, divê fikrên wan jî bê stendin. Thomas Hammarberg got ku di rojên bê de emê li ser şandina komikên tenduristî berdewam bikin. Ev komik wê ji Swêdî û Kurdan pêk bîn.

M. Bextiyar

Du Kurd çûn sînorê Kurdistanê Tirkîyê û Iraqê, felaketê bi çavên xwe dîtin

"Di navbera sa'et 7 û 8:15'an de, 22 mirî anîn"

Du Kurd (Dr. Abdulbaqî Ehmed û Huseyîn Kurdnîjad) 9'ê Nîsanê bi heyeta Rêxistina Parastina Zarokan ya Swêdî re çûn hudûdê Kurdistanê Tirkîyê û Iraqê. Li wir 9 rojan man û rewşa Kurdên ku ji ber zulma Seddam derbeder bûne, li cîyê cî muşahade kirin. Ew trajedîya ku bi çavê xwe dîtibûn tevî hev-alên xwe yê Swêdî di civîna çapemeniyê ya Parastina Zarokan de diyar kirin. Ji bo xwendevanên xwe me, piştî civîne ev pirsên jêrin ji wan kirin.

Pirs: Kurdên Tirkîyê gelo karibûn alîkariyê bigihînin birayên xwe yê şerpeze bûyî?

H. Kurdnîjad: Piraniya alîkariya ku min dît digihîya Kurdên Iraqê ya xelkê Kurdistanê Tirkîyê bû. Li hemû bajarên Kurdistanê Tirkîyê xelkê Kurd ko-mîte çekirîne û alîkariyê berev dikin. Digel hemû pêşgirtinên leşker û îdara Tirkîyê, alîkariyê digihînin Kurdên Iraqê.

-Rewşa alîkariya der çawa bû?

-Pîrî kêm bû.

-Tu alîkarî ji dewletek Musulman -Ji bilî Tirkîyê û Îranê- an Ereb hat?

-Na, me ne dît û ne ji bi-

hist.

-Dema tu çuyî wê derê, wek Kurdekî te çî his kir, reaksiyona te ya pêşîn çî bû?

-Ez gelek giriyan. Min xelk maç dikir, wan ez maçî dikirim. Min li ber dile wan dida, wan li ber dile min dida. Rewşa wan gelek gelek nexweş bû. Gelek caran me ji bo rewşa xwe kelîmeyên bi qiwet wek jenosît, wek tov qelandin bi kar tanîn. Lê belê wê carê bi rastî ji weha ye.

Pirs: Kak Abdulbaqî qa-sî ez dizanim merivên te jî di nav wan de hebûn. Dema te ew dîtin, te çî his kir?

Dûmahîk r. 9

Hukumeta Tirk termîneke nuh xist nav lîteratura huqûqa navnetewî

"Efûya bi şert"

□□ Li gor efûya bi şert xalên 140, 141, 142 û 163 yên Qanûna Cezayên Tirk radibin û kesên ku ji van xalan di hefsê de ne û yan jî ji van xalan tèn mahkemekirin bi otomatîkî dikevin ber efûyê. Serokê kevin yê Belediya Diyarbekirê Mehdi Zana û M. Şêxmûs Cibran hatin berdan.

□□ Efûya bi şert, bi qanûna nuh ya terorê ve hat girêdan. Ev qanûn cezayên gelek giran tîne.

□□ Ji aliyê din Qanûna 2932 ku zimanê Kurdî qedexe kiribû, hat rakirin.

Di van 6-7 salên dawiyê de, di raya giştî ya Tirkîyê de çî ji aliyê hukumetê û partiyên muxalefetê ve çî ji aliyê komelên mafên mirovî û dezgeyên din ve li ser efûyê geştî dihat axaftin û muneqeşekirin. Di dawiyê de hukumeta Akbulut li ser pêşniyara Serrokkomar Ozal, di 12'ê Nîsanê de termîneke nuh xist nav huqûqa navnetewî û bi navê "efûya bi şert" qanûneke derxist, ev qanûn bi qanûna nuh ya terorê ve girê da û Meclîsa Mezin a Tirkîyê qanûn qebûl kir. Kesên ku heta 8'ê Nîsana 1991'an ceza xwarine, dikevin ber vê efûya bi şert.

Li gor vê efûya bi şert Xalên Qanûna Cezayên Tirk yên 140, 141, 142 û 163 radibin. Kesên ku ji van xalan di hatin mahkemekirin he mû jî otomatîk ketin ber efûyê. Di xalên din de jî sûcên li dijî dewletê; cezayên îdamê daket 20 salan, cezayên mûbedê daket 15 salan û cezayên din jî ji 5/1 dadikevin (yanî yekî 10 sal ceza xwaribe, wê du salan di hefsê de bimîne). Di cezayên sûcên "adî" de jî cezayê îdamê daket 10 salan, cezayên mûbedê jî dadikevin 8 salan.

Li gor pressa Tirkîyê 46 hezar mahkûmên di hefsan de dikevin ber efûyê. Di nav van mahkûman de 20 rojnamevan, yan jî berpirsiyarên kovaran ku 600-700 salî cezayê hefsê stendibûn, hene. Kesên sextekar, bazirganên sîlehan, terorîstên "heqîqî" dikevin ber efûyê, lê cezayên ji endame-

tiya rêxistinên siyasî ên Tirkan wek DEV-YOL û DEV-SOL li dervayî efûyê man. Ji ber ku xalên 125 û 146 nakevin ber efûyê.

Piştî ku qanûna efûyê ket jiyânê, gelek kes ji hefsan hatin berdan. Di nav van kesên de Serokê kevin yê Belediya Diyarbekirê Mehdi Zana û M. Şêxmûs Cibran (kadroyekî PPKK) jî hene.

Yên ku ji hemwelatîya (vatan-daşîya) Tirkîyê hatine avêtin heta du salan lazim e vegezin Tirkîyê. Ku ew di vê wextê de venegerin wê nekevin ber efûyê. Ji kesên din re wextek nehatiye dest nîşan kirin. Kengê ew bixwazin dikarin vegezin welêt û wê efû ji wan bigre.

Hukumet bi qanûna efûya bi şert re qanûna terorê jî derxist. Û ji terorê re jî naverokeke nuh peyda kir. Li gor vê, Xalên Cezayên Qanûna Tirk yên 125, 131, 146, 147, 148, 149, 156, 168, 171 û 172 dikevin nav sûcên terorê. Yanî li gor vê, rêxistin û partiyên Kurdan û endamên wan tev dibin "terorîst". Bi tevayî di vê qanûna nuh de gelek ceza hene ku ji yên berê gelek girantir in. Wek numûne; kesê ku propaganda "cûdaxwaziyê" bike, wê di navbera 2 sal û 5 salan de cezayê hefsê bixwe û 50- 100 milyon Lîre cezayê pere bide. Heger propoganda bi wasita presse bê kirin, wê herî hindik 100 milyon cezayê pere bide.

Ji aliyê din qanûna 2932 ya ku zimanê Kurdî qedexe kiribû, ji navê rabû.

Adres, telefon û telefaksa me hat guhertin

Adresa me ya nuh ev e:

**Armanc
Box: 152 16
161 15 Bromma / SWEDEN**

**Telefon: 46 -8- 803135
Telefaks: 46- 8- 801825**

Alîkariya welatan a ji bo penaberên Kurd

□ Amerîka, Belçîka, Danîmarka, Fransa, Almanya, Înglîstan û gelek welatên din xwarin, çadir û îlac ji Kurdan re şandin.

□ Kurdên Kurdistana Îranê, Tirkîye û Sûriyê qût û kincên xwe, malên xwe bi hemwelatîyên xwe yên maxdûr ve par dikin.

□ Li gelek welatan kilîse, rêxistinên humanîter pere, kinc, derman ji bo Kurdên ku ji ber zulma Seddam reviyane, dicivînin.

Piştî êrişên Seddamê xwîn-xwar, li dor 2 milyon Kurd bi hewla xelaskirina canê xwe, cî, war û malên xwe terk kirin, berê xwe dan hudûdê Kurdistana Îranê û Tirkîyê. Ji birçîna, ji sernayê, ji westanê her roj bi hezaran kes dimirin. Li gor agahdariyên rêxistinên humanîter, heger alîkariyek bi lez û têr negihîje herêma wê hejmara miriyan rojê bigihîje deh hezaran.

Li ser vê feleketa ku emsalê wê tu carî li ser rûyê vê dinê nehatiyê jiyîn, beriya her kesî û ji her kesî pirtir gelê Kurd ê xizan, ê Kurdistana Tirkîyê, Îranê û Sûriyê destên xwe dirêjî birayên xwe kirin.

Li Kurdistana Îranê Kurdan xaniyên xwe, malên xwe ji birayên xwe re pêşkêş kirin. Li Kurdistana Sûriyê xelkê me, heta ku sînorê Iraqê di destê pêşmergean de bû, 24 seet bi kelekaran arvan, erzax ji birayên xwe re dişandin. Li Kurdistana Tirkîyê li her bajarî, li her taxê ji bo organîzekirin û civandina alîkariyê bi dehan komîte hatin avakirin. Bi hezaran ton kinc, derman, xwarin, arvan, çadir, bataniye hatin civandin. Li gor nûçeya muxabîra me ya Diyarbekirê, gund heye kamyonek, du kamyon eşya lê tê civandin. Li gor muxabîrê me yê Stenbolê, hewqas alîkarî hatiye civandin ku heta mehekê neqliyata wan ne mumkun e.

Kurdên li Ewrûpayê, yên li der-

veyî welêt dijîn jî bi xwe an jî li gel xelkên wan welatên ku lê ne, komîte ava kirin û bi hemû îmkânên xwe ve alîkarî civandin. Her wisa li gelek welatan, kilîsan, rêxistinên humanîter, Xaça Sor, Rêxistinên Parastina Zarkan, radyo, televîzyon, rojname û hwd ji bo alîkariya Kurdan kampanya vekirin. Û hîn jî kampanyên wan dom dikin. Xaça Sor a Swêdê da diyarkirin ku tu carî wek vê kampanya Kurdan alîkarî li Swêd nehatiye civandin. Hemû depoyên Xaça Sor ji cilên hatine civandin tije bûne.

Alîkariya Dewletan

Belçîkayê 1.8 milyon Kronên Swêd û ji bo neqliyata tiştan, teyarek eskerî amade kirin. Înglîstanê 220.7 milyon Kron, 23.000 bataniye, 750 çadir û ji bo belavkirin û neqliyata eşya û xwarinê helîkopterên Chinook şandin herêma. Hukumeta Înglîstanê her wisa leşkerên xwe ji bo bicîkirin û parastina penaberan, şandin herêma. Danîmarkayê 9 milyon, Norwecê 9,6 milyon, Swêdê 100 milyon kron, Finlandiyayê 21 milyon kron alîkarî şand. Îspanyayê 6 milyon kron û tevî 2 teyarên transportê, Holladayê 72 milyon kron, Koreya Başûr 1,8 milyon kron, Îswîçrê bi qasî buhayiya 12 milyon kronî 5.500 ton eşyayên xwarinê, Yunanîstanê jî teyareyek dermanên tibbî, Bulgarîstanê bi qasî qîmeta

milyonek Leva çadir, Sovyetê 60 ton xwarin, Îsrail jî 9 ton eşya alîkarî şandin.

Civaka Ewrûpayê jî biryara şandina 1,1 milyar Kronên Swêdî stend. Japonayê 65 milyon kron wek alîkarî û ji bo alîkariya tendurîstî jî 16 doktor û hemşîre şandin herêma. Almanya Federal yek ji wan dewletan e ku pirtirîn alîkarî şandiye. Almanyayê 100 ton çadir, livîn û îlac şand. Rojên pêşî bi qîmeta 60 milyonî ji bo tiştên pêwîst şand û dû re jî biryara 1.5 milyar kron alîkariyê stend. Almanyayê jî bo alîkariyê teyarên xwe yê neqliyatê û helîkopter jî şandin. Ji hêla alîkariya insanî ve Fransayê jî wek Almanyayê alîkariyek mezin şand herêma. Gelek doktor û personelên tibbî li herêma kar dikin. Hêzên mutefîkan li dor 300 tonî çadir, bataniye û derman bi paraşûtan ji hewa berdan Kurdistana Iraqê û sînorê Tirkîyê. Li dor 1000 ton eşya jî şandin hudûdê Kurdistana Îran û Iraqê. Fransa her wisa wê li dor 1000 eskerên xwe jî ji bo parastina xelkê ji bajar û gündên xwe derketine çiya û xwe li hudadan xistine, bişîne.

Amerîka 600.000 bataniye, 2.800 çadir, 800.000 çakêtên eskerî şandine. Ji bo alîkarî û parastina xelkê jî li dor 16.000 esker şandine. Amerîka her diçe alîkariya ku dide penaberan zêdetir dike.